

VÉRTES MARCELL GRAFIKÁI A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

Jelentős anyaggal, Vértes Marcell 96 grafikájával gazdagodott 1959-ben a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteménye. A lapokat a művész ajándékozta a múzeumnak. Ez a gazdag anyag az 1955-ben ugyancsak a művész ajándékaként a Szépművészeti Múzeumba, majd onnan 1957-ben a Magyar Nemzeti Galériába került kilenc lapos Daphnis és Chloé hidegtű sorozatával együtt már méltóan képviseli a gyűjteményben az eddig nélkülözött világhírű magyar művész munkásságát.

Vértes Marcell 1895. augusztus 20-án született Újpesten. A Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károly tanítványa volt. Művészi hajlama a rajzolás felé vonzotta és első munkái riportrajzok, karikatúrák és illusztrációk voltak. Ez utóbbiak legismertebb darabjai Karinthy Frigyes Tanár úr kérem című kötetéhez készített szellemesen mulatságos rajzai. 1919-ben plakátjaival szerepelt a Tanácsköztársaság alatt, melynek bukása után előbb Bécsbe, majd Párizsba költözött. Azóta is külföldön él, jelenleg felváltva dolgozik Párizsban és New Yorkban. Budapesten 1925-ben, majd 1960-ban volt kiállítása.

Külföldön élve, útja elvált a művészet hazai fejlődésétől és Párizs után igazodott. Ellentétben a legtöbb külföldön dolgozó magyar művész absztrakt modorával, poszt-impresszionista stílusban dolgozik, mely Toulouse Lautrec hatására alakult ki. Csakhamar rátalált azonban egyéni hangjára, mely bár magába szívta a francia művészet egész formai- és színekultúráját, már csak az övé.

Művei nagy részét elragadó rajzai és bravúros grafikái alkotják. Önálló grafikai lapjai mellett számos sorozatot is készített, mint amilyen többek között a Dancing című albuma (1925), a freudizmust kigúnyoló It's all mental (1949) vagy csúfondáros, az absztrakt művészet ellen készített legújabb munkája. Sok könyvet is illusztrált, így a többek közt Colette: La Vagabonde (1927), Francis Carco: Rue Pigalle (1928), Zola: Nana (1932), Longos: Daphnis és Chloé (1952), Verlaine: Parallèlement (1954) és Apollinaire: Ombre de mon amour (1955) című kötetét díszítette grafikáival. Ezenkívül 1930 óta terveket, beállításokat készített színdarabok, balettek és filmek részére. (Marivaux: La Dispute. Comédie Française 1930, Offenbach: Szép Heléna, Párizsi Opera 1955). Mint Toulouse Lautrec művészetének utóda, 1952-ben ő készítette az angolok szép filmjének a Moulin Rouge-nak terveit és ő rajzolta a mulató abroszán megszülető Lautrec rajzokat.

Par excellence rajzoló. Néhány raffinált színfolttal jelzett, szinte rajzolva festett képén, mint a híres emberek gyermekkori arcképeit ábrázoló, a jelent a múltba visszavetítő, játékosan csúfolkodó sorozatának darabjain, és a párizsi Musée National de l'Art Moderne és a new yorki Hotel Waldor Astoria, vagy a Metropolitan Museum of Art falfestményein is megnyilvánul alapvető rajzi beállítottsága. Festményei színes tusrajzaival rokonok.

A Magyar Nemzeti Galériának ajándékozott lapjai végigkísérik fejlődése útját. A gyűjteménybe sorolt első munkája a Dancing sorozat lapjai 1925-ből származnak és még Toulouse Lautrec közvetlen hatását mutatják. A színes kőrajzok legszebb, itt közölt lapja egy mulató sivárságát ábrázolja a hajnali fényben a vendégek távozása után (78. kép. Ltsz. G. 59—94.). Érett stílusának egyik legszebb darabja a Kislány lóval (Ltsz. G. 59—107) című lapja (V. tábla). A lap technikája, a selyempatron eljárás nálunk ismeretlen a művészi sokszorosító technikák közt, csak a textilfestésnél használatos. Ennél az eljárásnál a művész minden színhez egy-egy keretre feszített selyemdarabot használ, melynek anyagát — a papíron színnel befedni kívánt rész kivételével — sellakkal tömíti. Az így elkészített patronokat azután az ábrázolás megszabta sorrendben ráteszi a papírra s mindegyiket áthúzza a megfelelő színű festékekkel, mely a sellakkal nem kezelt részekben a selyem szálai közt áthatolva nyomot hagy a papíron. Az ilyen lapok jellegzetes ismertetőjegye a selyem textúrájának raszter-szerű nyoma az egymást fedő festékrétegekben. A klasszikus művészi sokszorosító eljárással készült művei közül egy táncosnőket ábrázoló szép kőrajza (G. 59—73 ltsz.) és a Kislány lóval (79. kép Ltsz. G. 59—122), Kislányfej (80. kép Ltsz. G. 59—123) és Pierette hegedűvel (81. kép Ltsz. G. 59—124) című megejtően bájos színes kőrajzai és a Daphnis és Chloé érzéki, szép sorozatának hidegtű karcai emelkednek ki az anyagból. Újabb könyvillusztrációiból G. Bauer Instants et Visages de Paris című kötetéhez (1951) készült kőrajzainak néhány lapja ad ízelítőt a gyűjteményben (82. kép).

A könnyed műzsának hódoló, az ifjúság üde, megejtő szépségét ábrázoló művészete raffináltan ínyenc tisztikumával nagymértékben hozzájárul a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményének gazdagodásához.

Pataky Dénes